

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԿԱՆԹԻԿ

Պոլսոյ համար	{	Տարեկան 70 դր.
		Վեցամսեայ 35 "
Դաշտաններու համար	{	Տարեկան 90 "
		Վեցամսեայ 45 "
		Եռամսեայ 23 "
Արտասահման	{	Տարեկան 23 ֆր.
		Վեցամսեայ 12 "

Նամակ կամ ո եւ է զրութիւն պէտք
է ուղղել Տնօրինութեան:

ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ, ԳԻՏԱԿԱՆ

ՏԵՂՐԵՆ Բ. ՍԱԳԱԵԱՆ

ՅԱՆԳԵՐԳԱ

Այս համերաշխութեան ողին, իրարումէջ խստութիւն չդնելու յօրդորն որ երեցաւայս էջերուն մէջ, «Մաղիկ» թիւ 21, հետզհետէ բաղձացուած արդիւնքը կուտայ: Այսպէս մեր յարդոյ պաշտօնակիցներէ «Մէջմուայի Ախտար», Հայ-Հոռմէտական հաստարակութեան զարգացած, ողջամիսողասին արձագանքը, երկու անդամ զիրարչատել. խորհուրդ տուաւ Ազգ. Եկեղեցոյ ու Հայ-Հոռմէտական հաստարակութեան միջնուածարձական մ'ուն առձարձելով Երկրին ու Ազգին միանգամայն օգտակար զաղափարը զոր «Մաղիկ» իր նոր շրջանի առաջին օրէն իրեն նշանաբան ընտրած էր: «Մաղիկի» ու «Մէջմուայի-Ախտարի» յօրդորներն ու կոչումը գաւառներու մէջ մանաւանդ բարերար ազգեցութիւն մ'ունեցան Հարթի է հոս մի առ մի յիշել այն համակրանքներն որով Հայ-Հոռմէտական ու Հայ-Բողոքական կրկին հաստարակութեանց ինքնաճանաչանդամները կուգան կը լուղորուին «Մաղիկի» արտայայտած զաղափարին շուրջը:

Հետաքրքրութեամբ աչքէ անցուցինք միծանուն Մամուրեանի Յորելեանի առաթիւ չնորհաւորական հետազիրներն եւ ուղիքները՝ գտղափար մը կազմելու. համարթէ տնկեղծ էին մեղի ուղղուած այն թուղթերն որով, ինչպէս ըստնք, «Մաղիկի» համամիտա կը գտնուելին աղջին երեք հուտածները միեւնոյն ընտանիքի մը անդամները նկատելով խարսխթիւն չդնել Ազգ. Եկեղեցոյ, Հայ-Հոռմէտականի ու Հայ-Բողոքականի միջնու, ու մօտէն հասկնալու համար թէ խմբութին ինքանկցութիւն մը արտայայտուած էր մեր հառածի զարկի ու վառքով պակալուելու ատենա Ուրախ ենք յայտարարել թէ խարսած չենք, անկեղծ էին այն դրաւածքները զոր «Մաղիկի» հասցէն ուղղած էին քանի մը Հայ-Բողոքական աղջայինները: Մ. Մամուրեանի Յորելեանին Հոյ-Բողոքականներն իրենց մասնակցութիւնն ունեցան, «Բայէրթ-Գոյէճն» ու Մարզուանի «Անտթումա-Գոյէճն» անխորաբար իրենց ինքտեղութիւնը հնչուն կերպով ու արտայայտած էն:

Ծառ ամենայնի օգնութեան ձեւն կարկառելու համար Երաշտութեան երեսէն քանի մը գտաւոներ մասնաւանդ այս տարի չեն կրցած իրենց ձմրան պաշարը համբարեկ: (*) Օր չըլլար որ գաւառներէն, այս առթիւ, Ազգ. Պատրիարքարանի խնդրանք, պաղատանք չհասնի նպաստից Յանձնաժողովից Յանձնաժողովով չըլլար չեն բաւեր կարօտեաներու անմիջական պէտքներուն գոհացում տալու: Ազգ. Պատրիարքարանը կամ նպաստից Յանձնաժողովով ո՞ր մէկը հոգայ. Դաւառական Որբանացները նայի՛ թէ կարօտեալներուն, երաշտութեան երեսէն: Զմրան առթիւ, այդ երաշտութեան հետեւանքով նեղուածները հացի պէտք ունին, Պատրիարքարանը կրնա՞յ չլսել չորաբեկ հացի մը պաղատանքին: Լսելու արամաղիր է, պատրաստականութիւն ունի, բայց միջոց կը պակսի:

Ահա բարեպատեն ասիթ մը. մեր Հայ-Հոռմէտական ու Հայ-Բողոքական աղջայինները կրնան օգտավիլ ատիէ ու անխորաբար ձեռնոտու զանուիլ նպաստից-Յանձնաժողովին՝ ցոյց տալով այն բաղձացուած համերաշի ողին, հնչուն կերպով: Մանաւանդ որ մեր տուած մտուաւոր ուղղեկութեանց համեմատ, Ազգ. Պատրիարքարանը երեք խտրութիւն չէ զրած, նպաստի բաշխման տունն, ոչ Ազգ. եկեղեցոյ, ոչ Հայ-Հոռմէտականի եւ ոչ ալ Հայ-Բողոքականի, եւ ոչ այս պարագային նաեւ նպատակաւոր ձգտում մը ու գտղափար մը տածտծ է:

Կոչում կ'ըննաք մեր հայ հաստարակութեան բոլոր անդամներուն որ ձմրան ատեն անմիջիթար չմտլուն իրենց կարօտեալ աղջայինները: «Խմբինի», «Քառկինիդ» խտրութիւնն աննիմաստ է: Երբեք չպիտի արդարանայ ու եւ է եկեղեցոյ պատկանող աղջային մը, երբ անուարքեր գտնուի այս կոչումին հանգէստ, երբ մանաւանդ օտարեն ունդամ կարօտեաներուն տասիճոն մը օգնելու մարդարիտական գտղափարը կը տածեն եւ գործնականապէս ալ ցոյց կուտան:

Գ. ԽԱԶԱՐԵ

ԲԺՇԿԱԿԱՆ
ԹԱՆՉՐԱՄՍՈՒԹԵԱՆ ՀԵՏԵԽԱՆՔՆԵՐԸ

Անժիանելի ծշմարտութիւն մ'է թէ մարդուո մէջ, իր ծնունդին հետ, ծնոծ է, անակեսապէս ու խմացականապէս չունեցածին արիանալու բողջանքը, ինչովէս արդքառութիւնները, այս գտագափարները, նաև արտայայտուած պերճախօս ինդակցութիւնները, ա'յնչափ ալ ցաւ պատճառեց հայ-հատութեալութիւնն ողջ տմիս զատին՝ հայ-հատմէականներու անսարքերութիւնը, բացի «Յազմակէպէն» ու «Մեծմուայի Ախաղար»^էն, անշուշտ «Հանդէս ամորեայն» ալ, (որովհեաւ գեռ չսատցանք նոյեմբերի թիւը) Մամուռեանի Յորելեանի տոթիւ։ Սազդ-Աղաճի Պատրիարքարանը ու Կ. Պոլսոյ հայ-հոռոմէականն «Հնոտէլիքէնտ» գոտոսկարդը կրնացին Երկրին ու Ազգին պարկեցու, արդիսնաշատ մէկ զաւակն իրենցը նկատելով՝ մասնակցիլ Աղդ, եկեղեցոյ ու Հայ-Յողովքականներու գրական հանդէսին, եթէ ոչ նուէրներով, գէթ հեռագրով մը կամ նամակով մը Ես բարեմտաբար այս անսարքերութիւնը կը վերապետ մոտացման։ Հայ տարրին մնած զանգուածը տարբեր կերպով մտածեց Հայ թօնամիրութեան նահապեանն, Աղամեանի ու Հ. Այտընեանի Յորելեանին տոթիւ։ Խնչ եւ իցէ, առ ալ մոռնանք, մեր ունեւամտածման համար Մոռնալը շատ ուսուածեաւ, մէջ ուստեսաւ առեկու թիւն

Այս համերգախոսը ողջն որ հետզհետէ կ'արծարծուի մեր մէջ, կարծենք, Մամուռեանի Յորելեանին տաթիւ նկատուած մէկ պակասը պիտի լրացնէ, հանրութեան մեծկակ պէտքին, կարօտեանեարու անխռաբար նպաստելով: Աղք. Պատրիարքարանի «Նովատովից Յանձնաժողովը» իր վերաբերյալ կ'ունենայ:

Այս համերգախոսը ողջն որ հետզհետէ կ'արծարծուի մեր մէջ, կարծենք, Մամուռեանի Յորելեանին տաթիւ նկատուած մէկ պակասը պիտի լրացնէ, հանրութեան մեծկակ պէտքին, կարօտեանեարու անխռաբար նպաստելով: Աղք. Պատրիարքարանի «Նովատովից Յանձնաժողովը» իր վերաբերյալ կ'ունենայ:

Այսին հիւսկէնը քիչ աճած ըլլայ, զիրութիւն (embonpoint) կ'ըսուի, դոր հարկ է թանձրամսութեան հետ չչփոթել: Թանձրամսութիւնը օր ընութեանէն մերկան մար, զիցուք թէ ենք իր երեւակայութիւնը գրագէտը իր խոր ճշովին եւ ըստ պատքին մէջ մնայ,

(*) Տես նաև մեր այսօրուան Արարեկը թղթակցութիւնը:

ΟΡΥΘΕΤΗΡ

10 ΦΙΛΙΠ

ԽՐԱԳՐԱԿՈՒՅՑ 1. ԲՈԼՈՅ

ուները փայլեցան և յունական ցեղը
դգկութեան ընծայեց ձշմարիտ հան-
րներ, ինչպէս որամիտ Լուկիանոս Շամ-
տացին, Ագիանոսը, Ապիանոսը:

Բայց յունական գրականութիւնը տաս-
ու կը կորսնցնէր իր առջի թափքը, իրա-
ւ մեծ ճարտասան մը, Դիոնիսիոս Ուսկե-
ռան, բնդրանուր «Ալրոպաթկանուայ»ի մը
սաւ Վեռպասիանոսի եւ իր երկու զայ-
կներուն տիրապետութեանց միջոցինս
իկա քաղքէ քաղաք կը թափառէր
աքինութիւն քարոզելով եւ ժողովուրդ-
որ բարոյականացնել աշխատելով:

Յա՞տ անկեղծ, շտո վեհանձն էր
այանոս կայսրը. իր կայրութեան սահ-
նագույնները կը բանար անոր տաջեւ-
ոնսեփոս Ուկերերան ունէր այդ երկ-
յին չնորհքն որով կարելի է ամբո՞ջ-
բոյններ հրահրել, համոզել ու կառա-
րել: Պերճախօս էր Ասոլ հանդերձ շատ-
ուառ եղաւ անիկա: Այդ ազնիւ անձն
էն բան անկեղծութեամբ, բացէ ի բաց-
սէր: Փիւնիկեցիններուն համար կ'ըսէր
չափազանց պրամապաշտ ու յաւակ-
ու էին: Կիլիկեցիններուն մէջ տեսակ մը-
րութիւն կը նշմարէր «որով անոնք-
ութիւնն տեսներ թէ մարդ իր հրայքները
պերով հանդերձ կընայ իր անձնիշխա-
թիւնը պահել:» Խակ Աղեքսանդրիացի-
ուն կ'ըսէր.

«Աղեքասանդրիացիններ, ձեր քով լրջու-
մա չկայ»:

Բայց հասարակութիւնն ու Դիմուսակա-
կերպերան իրարժեց շատ կը տարբերէին
ոգափարներով, այնովէս որ չէին կրնար
ունք երբեք համաձայնիլ: Ու Ռազմական
քարոզութիւնները — համայի հանճար
տաղանդ — անսպառող մնացին: Ժողո-
ւրդն իրը լոկ պերճախօս ճարտասան մը
իկ կ'ընէր ու կը մեծարէր զայն: Իւ
լատացեալ ունկնդիրները, շա'տ ու շա'ս
ուու էին անկէ: Անազին լեռներ կային
ունց միջեւ:

Կերեւակայեմ Դիոնսեսիոս Ոսկեբերան
Անզիլիներուն հոգեկան վիճակը. ատանց
չեւ տիեզերահռչակ բնմբասացը կ'ուղեց
թջ խնդիրներու վրայ ճառելի խնդիրներ
ոնք երկար խորհրդածութիւններ կը պա-
նջէին: Այդ մարդիկը ղառկատած էին ի-
նց զուարծութիւններով ու ցոփութիւն-
ով եւ չէին կրնար մտքերնին ծանր
ածումներով յօդնեցնել: Երբեմն երբեմն
ասյին անոնք ատենաբանութիւն մը մը-
կ ընել, բայց չուտ կը վերադառնային
հնոց թատրոնները՝ լպիրց ու վաւաշոռ
տակերգութիւններ, դաւեշտներ դիտե-
համար:

Ըսկերական կետնքն անհատականին ո՞ւ
է տարբերութիւն չուներ: Յունական
դաշները, ամբինքն ալ անկման մէջ էին
բելի չէ նկարագրել այդ զեղծութեանդ
անքն որուն մէջ թաղուած էին անոնք
որդ կը սարսափի, երբ կը կարդայ Յու-
ստանի հին արձանագրութիւնները: Սա-
յն Հելլենացիները չէին անգիտանար-
ուց աղքացին անկումը: Իրենց արժա-
պատուութիւնը միիթարելու համար
թիւ անհամար բարձր զիրքեր կ'ըս-
ողէին: Եթէ ոլրպտենք ժամանակակից
ութիւնները, պիտի տեսնենք թէ բարօ-
պէս քահավիժող ամբո՞ղջ Յոյները մնե-
քաղքըցիներ, և անաւոր անձնաւորու-

Երբ ընկերութիւններն իրենց վախճառք մտանան, մարդ, ալ կատարելիք մեծ զարգացման համար առաջ է առաջ մը չունենալով եւ խեկալի մը չձըղութ մահուան սոսկումովը կը շրջապատ եւ ծայրայէղութեամբ իր մարմինը խնամէ: Այդ միջոցին ալ, հին ասիստ քաղաքներու բնակիչներն ամենէն ելի իրենց առողջութեան հոգ կը ատան: «Մարմնապաշտ» էին ամսնք: Այս տույժն արդէն ամէն հին գարերու յուրաքանչ ժողովուրդներու քով կը տեսնուի: Պատերած Յոյները՝ բժշկութիւնն ու բը-

